În oglinda documentelor

DEȘTEPTAREA MOLDOVENILOR DE PESTE NISTRU

(Urmare. Vezi începutul în nr. nr. 187, 188).

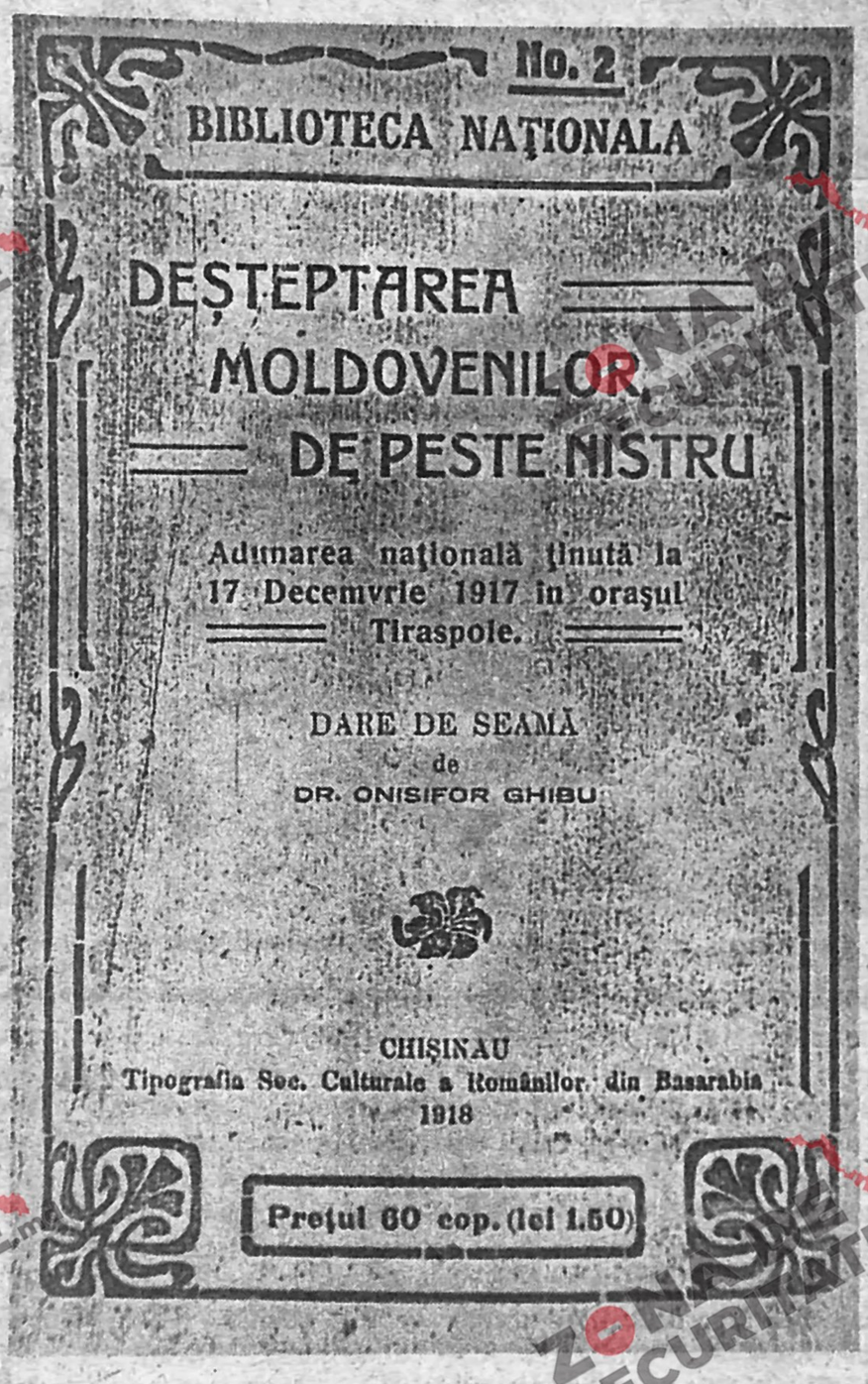
Mai întîi am făcut un comitet moldovenesc. În ziua de 19 Noiemvrie am făcut apoi o adunare de ostași și de creștini (țărani N.R.) și acolo le-am spus ce gînduri avem noi. Norodul adunat s-au bucurat foarte și ne-a făgăduit că ne va ajuta. După aceea ne-am dus la Uprava ținutală și am cerut să ne dee ajutor de bani, și Uprava ne-a dat 600 ruble ca să strîngem o adunare mai mare moldovenească. La 21 Noiemvrie ne-am dus la o adunare moldovenească la **Grigoriopole**, unde s-au înscris peste 40 de moldoveni între părtașii adunării noastre. După ce în acest timp ne-am întărit puțin, am alcătuit un comitet statornic și am alcătuit un program de muncă. Nu știu dacă acest program e bun ori rău, căci noi toți cari ostenim aici, suntem săraci de învățătură. Voprosurile (punctele) din acest program sunt despre școală, despre biserică, despre judecăți, despre bolnițe, (spitale), despre oaste, despre pămînt și despre politică. Noi dorim ca toate acestea de aici încolo să fie moldovenești pentru noi. Și cum în scurtă vreme se va deschide la Kiev **Adunarea întemeietoare a republicii Ucraina** în congresul de acum noi va trebui: să alegem cîțiva delegați de-ai noștri care să spuie acolo dorințele noastre.

După cum vedeți, congresul nostru de astăzi este chemat să ia mai multe hotărîri vajnice și eu gîndesc că cu ajutorul lui Dumnezeu vom putea să așezăm pe temelii bune viața norodului nostru iubit. Zicînd de la toată inima mea: **Să trăiască norodul nostru moldovenesc**, declar cel dintîi congres al Moldovenilor din Ucraina deschis.

Cuvîntarea președintelui Bulat a fost ascultată cu mult interes și urmată de puternice bătăi în palmă. În ochii multora străluceau lacrimi, că e-a fost dat să audă în aceste locuri o așa de înflăcărată cuvîntare în dulcea noastră limbă atît de batjocorită de toți pînă acum.

După deschidere președintele poftește adunarea să-și aleagă un președinte, și din partea-i propune pe harnicul și luminatul învățător **Mălaiu**, care însă se leapădă, spunînd că nu-l ajută sănătatea. E propus apoi învățătorul **Mihail Moscalencu**, care cere iertare că nu poate primi această cinste, din pricina că el nu tare ghini știe a grăi moldovenește. Adunarea îl poftește cu stăruință de d-l Bulat, care la urmă primește, văzînd că nu se găsesc alții mai destoinici decît d-sa, dar spune: eu nu știu ghine umbla în aceste treghi, dar dacă nu se găsește altul, voi primi. Numai cu gîndesc s-o mai găsi vreun tovarăș care să mă ajute la povățuirea adunării.

Se aleg apoi doi ajutori de președinte (vicepreședinți) și anume soldatul **Toma Jalbă** și d-l **M. Moscalencu** «măcar că dumnealui nu ghine știe desfega moldovenește, da d-lui va spune rusește președintelui și prețadatele va tălmăci apoi moldovenește» — după cum a spus un părtaș al adunării. Secretari sunt aleși domnii. sublocotenent **Maloman**, învățător, **Dumian.**

SALUTARILE DELEGAȚILOR

După alcătuirea biroului urmează salutările (hiritisirile). Cel dintîi care aduce salutări adunării este **d-l Panteleimon N. Halippa**, vicepreședintele Sfatului Republicii moldovenești. D-l Halippa a spus următoarele:

Fraților moldoveni de pe malul sting al Nistrului!

Am venit, dimpreună cu cîțiva prieteni ai mei din Basarabia, ca să aducem închinăciune pînă la pămînt acestei vrednici ramuri a neamului nostru, care acum cîteva sute de ani a trecut apa Nistrului, năzuind înainte, și tot înainte, spre Răsărit, spre apa Niprului, la care vom ajunge odată și o vom și trece! Voi, fraților, sunteți avangarda, sunteți înaintașii neamului moldovenesc. Voi sunteți ca într-un cîrd de oi, oile cari merg înainte și după cari vine turma întreagă.

Mare e menirea D-Voastră pe aceste locuri. D-Voastră aveți să întăriți pămînturile acestea, pentru că neamul nostru să poată merge înainte spre altele... tot mai departe. Căci neamul nostru este un neam de luptători și de cuceritori. D-Voastră mergeți în fruntea lui, spre răsărit, ca să cuceriți și să supuneți noroade. Ce-i drept, pretutindenea noi suntem înconjurați de dușmani, dar avem încredere în puterile noastre. Am fost mîncați de străini și în trecut, dar n-am pierit și nu vom pieri nici de acum înainte.

Acum noi suntem la o cotitură a istoriei. Toate neamurile vor să-și asigure pămîntul, și D-Voastră va trebui de asemenea să vă așezați stăpîni pe veci ai pămîntului pe care-l locuiți. Să băgați bine de seamă, căci D-Voastră întîlniți în cale un popor cu care va trebui să vă luptați. Ucrainenii sunt flămînzi de pămînt dar și D-Voastră sunteți flămînzi de pămînt și de stăpînire. Ucrainenii merg dinspre Răsărit spre Apus, noi tindem dinspre Apus spre Răsărit. Năziunțele noastre se bat în cap. Ce e drept, deocamdată și noi și ei avem unul și același interes: să măturăm rugina țarismului păcătos. Dar pe urmă, cine știe ce poate să mai fie? Noi suntem stăpîni pe acest pămînt de peste 400 de ani. Cum am știut lupta pînă acum, vom ști izbi și de acum — tot înainte!

Noi ne-am adunat aici în scopuri politice și, mai ales culturale. Să lucrăm aici ca niște oameni luminați și să întemeiem aici o cultură națională. Pînă acum ea v-a lipsit cu totul. N-ați avut cultură, n-ați avut literatură, n-ați avut cărți, n-ați avut gazete. Deacum va trebui să aveți tot de ce are nevoie un norod slobod și doritor de lumină. De la această adunare va trebui să vă duceți pe acasă cu hotărîrea de a vă lumina cu lumina moldovenească și de a nu vă mai prăpădi printre străini.

Lucrarea nouă pe care o începeți e grea și D-Voastră așteptați ajutor și de la noi, Moldovenii din Moldova, căci da, noi suntem din Moldova, din Republica moldovenească, și vă socotim pe D-Voastră ca frați pe cari dorim să-i sprijinim. Dar noi încă nu suntem pe deplin așezați cu toate treburile noastre. Deocamdată nu vă vom putea da ajutor prea mare. Totuși noi vă vom putea da sfaturi și îndrumări, cărți și gazete, dar lucrul cel mai greu trebuie să vi-l faceți singuri. Trebuie să luați înșivă pilde de la noi și de la alții pentru lupta pe care veți avea s-o dați ca să vă puteți dobîndi toate drepturile. Ca unul care de cinci ani am lucrat la luminarea și deșteptarea neamului prin gazeta mea **Cuvînt Moldovenesc**, vă doresc putere, răbdare și muncă, pentru că prin ele să vă întăriți și să fiți mlădițe roditoare ale iubitului nostru neam!

Cuvîntarea d-lui Halippa a avut un viu răsunet în inimile ascultătorilor, cari sorbeau cu nesaț vorbele atît de frumoase despre puterea neamului, despre cultura națională și despre lupta cea mare și sfîntă care se începe cu ziua de astăzi.

GLASUL ARDEALULUI PESTE NISTRU

După d-l Halippa a luat cuvîntul redactorul gazetei «**Ardealul**», d-l **Dr. Onisifor Ghibu**, care întorcîndu-se către toți frații români adunați aci a vorbit astfel:

Fraților moldoveni din Ucraina și Basarabia și fraților din Transilvania, Bucovina și România!

A vrut Dumnezeu ca astăzi să ne găsim în acest loc, la sărbătoarea de deșteptare națională a unui jumătate de milion de frați, Români din toate țările locuite de neamul nostru. Fie binecuvîntată această zi, în care se pune temelie nouă vieții fraților moldoveni din Ucraina!

Ca redactor al gazetei «Ardealul» din Chișinău, sunt fericit să aduc cele mai călduroase hiritisiri fraților de pe malul sting al Nistrului, în numele țării însăși al cărei nume îl poartă gazeta. Ardealul sau Transilvania nu e o țară străină pentru D-Voastră. Ea este însuși leagănul întregului neam românesc și moldovenesc. Acolo s-a născut poporul nostru acum 1800 de ani și de acolo a pornit el spre țările în care locuiește astăzi. De acolo ați venit și D-Voastră, Moldovenii, care ați umplut întîi Moldova veche, apoi Basarabia și pe urmă aceste părți dintre Nistru, și Bug. Cînd viu deci să vă vorbesc în numele Ardealului, este ca cum v-aș vorbi în numele însăși **casei părinteși** a D-Voastră.

Ce poate fi mai dulce și mai mîngîitor pentru cineva, decît să audă vești despre casa părintească, de la care se trage?

Dar eu, fraților, nu Vă pot aduce de la casa noastră vești bune, căci de o mie de ani ea este călcată de străini fără milă, — de o mie de ani noi suntem robiți în casa noastră. Ungurii vor să ne ia pămîntul sfințit de sîngele tuturor înaintașilor noștri, ei vor să ne ia limba, să ne la credința, să ne stingă viața. Și să știți, fraților, că dacă se va risipi casa noastră părintească, va fi vai și amar de noi toți, căci ne vom risipi și ne vom prăpădi.

(Va urma).